

พยาธิเม็ดสาकुในชะนี

Cysticercus cellulosae cerebri in gibbon

โดย

รำพึง ดิสสะมาน^๑ จิตต์ อนุกุล^๒

ประกาย จิตรกร^๓

กรมปลัดสัตว์

กระทรวงเกษตร

พยาธิเม็ดสาकु (*Cysticercus cellulosae*) เป็นพยาธิระยะตัวอ่อน (larval stage) ของพยาธิคืดสุกร *Taenia solium* ซึ่งพบในตัวได้เด็กของคน พยาธิคืดสุกร พบทั่วไปในโลก ประชาชนที่เป็นพยาธิมากมีในเอเชีย ยุโรปตอนเหนือ เม็กซิโก อเมริกากลาง และได้ ค่อนข้างจะมีน้อยมากใน อังกฤษ, คานาดา และสหรัฐ ในวัดเขี้ยวถาวรเป็นพยาธิของประชากรราว ๐.๒-๑.๕%*

ตามปลัดสัตว์เป็นโฮสต์คิงกลางของพยาธิคืดสุกร (*Taenia solium*) ฝังโดยสุกรกินไข่พยาธิ หรือปลัดองแก่ของพยาธิที่ออกมาจากอุจจาระของคนที่เป็นพยาธิคืดสุกรเข้าไป และจะกลายเป็นพยาธิเม็ดสาकुตามกล้ามเนื้อทั่วไป รวมทั้งหัวใจ กระบังลม ตับ และสมอง ซึ่งจะกินเวลาประมาณ ๘-๑๐ อาทิตย์ De Jesus (๑๙๖๐) รายงานผลการตรวจทรากสุกรที่ผ่านโรงฆ่าสัตว์ พระโขนง ๒๒๒๓ ตัว พบเป็นพยาธิเม็ดสาकु ๖๒ ตัว คือ ๒.๗๘๘% Mazzotti. (๑๙๕๕) รายงานว่า สุกรที่ฆ่า ๑๒๘,๐๒๕ ตัว ในนครเม็กซิโกพบเป็นพยาธิเม็ดสาकु ๕.๓๕%

๑. หัวหน้าฝ่ายวิทยาปาราสิต กองวิชาการ กรมปลัดสัตว์
๒. หัวหน้าฝ่ายพยาธิวิทยา กองวิชาการ กรมปลัดสัตว์
๓. นายสัตวแพทย์โท ประจำกรมปลัดสัตว์

* A manual of Tropical Medicine ; Mackie, Hunter, Worth pp. 523

ถ้าหรับมนุษย์เราอาจจะเป็นพยาธิเม็ดดำๆได้ ทั้งนี้โดยกินไข่พยาธิคืดสุกรเข้าไปหรือคิดโดยของตัวเอง (auto infection) ในเรื่องนี้ได้มีรายงานของ ร.พ. ศิริราช* จากการตรวจศพพบพยาธิเม็ดดำๆ (cysticercus cellulosae) ในสมอง ๒ ราย Mazzotti (๑๙๔๔) รายงานว่า ๒.๘% ของศพที่ตรวจ ๔๕๐ ราย ใน Guadalajara WJ cysticercus cellulosae และเนื้องอกสมอง ๓๐๐ ราย ที่มารับการผ่าตัด ถ้าเหตุนี้เนื่องมาจาก cysticercus cellulosae เดี่ยว ๒๕ ราย ฉะนั้นจึงเห็นได้ว่า พยาธิคืดสุกรมีความสำคัญในทางสาธารณสุขไม่น้อย Stoll (๑๙๔๗) ประมาณว่าประชาชนทั่วโลกเป็นพยาธิชนิดนี้ราว ๒.๕ ล้านคน นอกจากสุกรซึ่งเป็นพยาธิเม็ดดำๆแล้ว เรายังพบพยาธิเม็ดดำๆในสัตว์ต่างๆ เช่น ม้า, สุนัข, แมว, หมี, และถึงต่อไปนี้เป็นรายงานที่พบว่า ะนั้นเป็นพยาธิเม็ดดำๆ และนับว่าเป็นรายงานรายแรกที่ตรวจพบในประเทศไทย

ประวัติ ะนั้นอายุประมาณ ๑ ปี เจ้าของได้มาจากจังหวัดขอนแก่นตั้งแต่เด็ก ๆ และนำมาเลี้ยงไว้ในกรุงเทพฯ ประมาณ ๘ เดือน เจ้าของแจ้งว่า เคยมีพยาธิคืดตายเม็ดแดงกวาออกมากับอุจจาระ และได้ให้ยาถ่ายพยาธิ Dicastal ให้สัตวแพทย์คืดนิกแห่งหนึ่งทำการรักษา

ตอนหลังไม่ค่อยพบพยาธิออกมามาก เจ้าของแจ้งว่าตามตัวเมือกดำๆ กระจุกเม็ดคืดคุดอยู่คืดผิวหนัง

อาการ ซึม เบื่ออาหาร มีไข้อยู่ ๔-๕ วัน ในวันที่จะตาย ๕ ต.ค. ๒๕๐๓ พรอทสูงถึง ๑๐๘ ฟ. มีอาการอำะพาด ของแขนและขา คอแข็งบิดหงายไปข้างหลัง ซึ่งเป็นอาการแสดงทางระบบประสาท

การตรวจซาก เจ้าหน้าที่แผนกรักษาคืดกรรมปศุสัตว์ ได้ทำการตรวจซากพบ cyst ขนาดเท่าเม็ดถั่วเขียวทั่วไปตามกล้ามเนื้อต่างๆ เช่นที่กระบังลม, คับ และปอด และได้ส่งซากมาตรวจทางกองวิชาการ เพื่อวินิจฉัยโรคให้แน่นอนทางกองวิชาการ ได้ตรวจซากอย่างละเอียดเพิ่มเติมได้พบ cyst มากมายในสมอง intercostal muscle, subcutaneous tissue

๒.* นายแพทย์สวัสดิ์ แดงสว่าง และนายแพทย์ประดิษฐ์ ต้นสุรัต

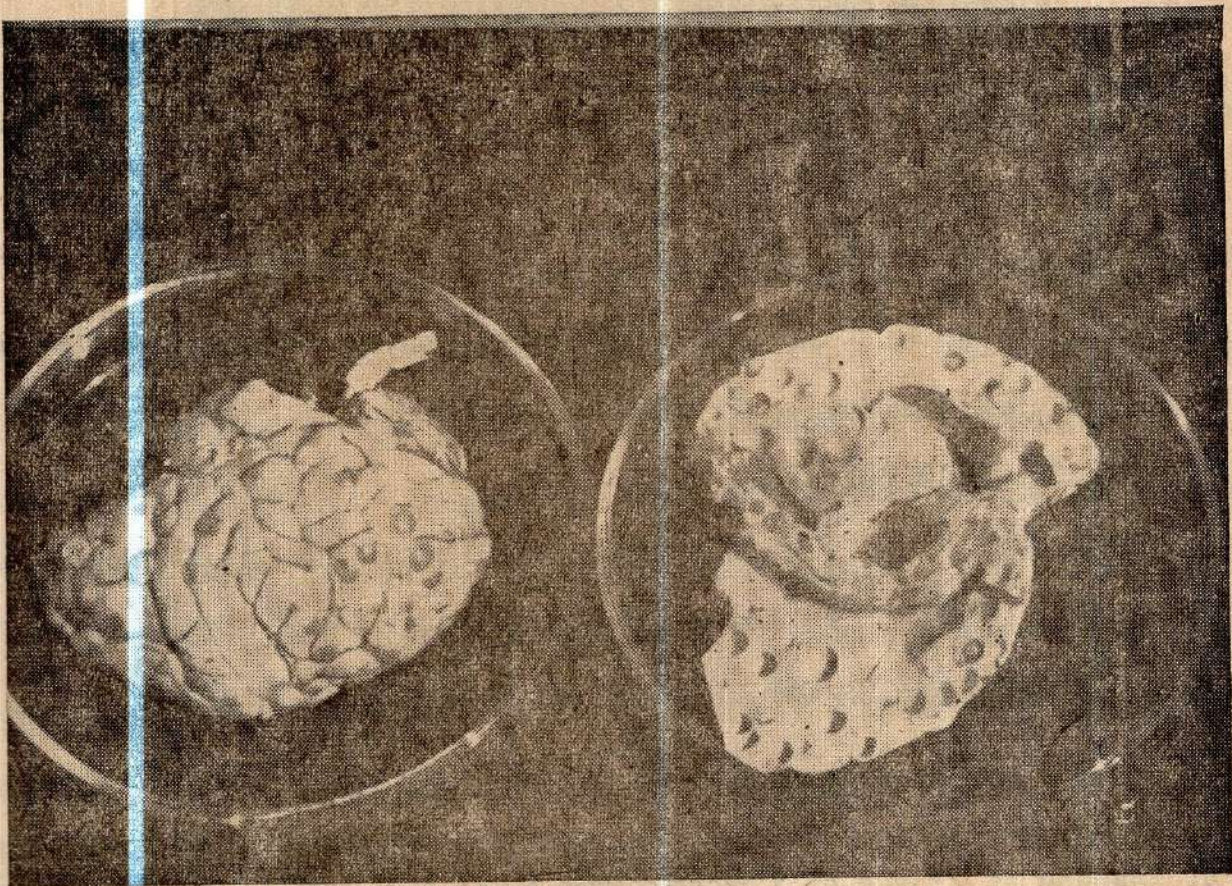

ที่ตับและสมองมีมากที่สุด ไม่พบ cyst ใน orbital cavity และดูกลตา ซึ่งไม่พบพยาธิใด ๆ ในตาได้

การวินิจฉัยโรค ได้ทำ section ของสมองและพบตัวอ่อนของพยาธิคืด ซึ่งส่วนหัวมี Hook อย่างชัดเจน จึงตั้งความเห็นว่า cyst ต่าง ๆ เหล่านั้นเป็น Cysticercus cellulosae รูป

ความเห็น ชะนีรายนี้เข้าใจว่าคงจะกินไข่พยาธิ หรือปลดองแก่ของ Taenia solium ของคนเขาไป จึงทำให้เกิดเป็นพยาธิเม็ดสาครุขึ้นทั่วไป

ผู้เขียนขอขอบคุณเจ้าหน้าที่แผนกโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์ ที่ร่วมมือให้ประวัติและรายละเอียดต่าง ๆ เป็นอย่างดี และคำศรัทธาจารย์ ซาคาเรียส เด เฮซุส ที่ช่วยถ่ายภาพสมองไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ภาพถ่ายสมองแสดงชนิดของพยาธิเม็ดสาครุ (Cysticercus cellulosae)

ภาพถ่ายของซิสต์ที่สมอง แสดง tissue reaction และ Hook ของพยาธิ (ตรงลูกศร)

เอกสารอ้างอิง

1. De Jesus and Jit. Woramontri : Parasites of domesticated animals in Thailand
1 Worms Parasites of the pig Jour of the Thai. Vet. Med. Ass. Vol. 11
No. 3., 1960 pp. 10-26
2. Mazzotti (1944) } cited from Faust E.C. : Clinical Parasitology
3. Stoll (1947) } Lea & Febiger 1953 pp. 640

CYSTICERCUS CELLULOSAE CEREBRALIS IN GIBBON

By

R. Dissamarn J. Anukul P. Chitrakorn

A gibbon, one year old, brought from changwad Khornkhen of the North-eastern part of Thailand at the age of 2 months, was found sick with prominent symptoms of nervous disorders for 4-5 days and finally dead. Under postmortem examination it showed heavy infestation of tapeworm cysts especially in the brain. The cysts are identified as *Cysticercus cellulosae*.